

Discriminatie van lhb's in Zeeland-West-Brabant

Een analyse van door de politie geregistreeerde discriminatie-incidenten in 2015 met de grond seksuele gerichtheid

Met dank aan

Dit rapport is tot stand gekomen met dank aan: de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant, in het bijzonder Richard Vrins en Mireille Lamper als Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken en tevens Voorzitter en Vicevoorzitter van Roze in Blauw Zeeland West-Brabant; Sam Havermans (COC Tilburg-Breda), Shamim Meijs (Embrace Pink), Janneke Steijns (St. Roze Maandag), Stefano la Heijne (LHBT netwerk Zeeland) en Anouk Goossens (Vitruvian).

Colofon

Tekst

Saskia van Bon

Case screening

Amke Houweling

Uitgave

RADAR

Grotekerkplein 5

3011 GC Rotterdam

www.radar.nl

Rotterdam, 2017

Dit rapport is geschreven door RADAR in opdracht van Gemeente Breda en Gemeente Tilburg.

Inhoud

Inleiding.....	4
Aanpak	4
1. Wat is de aard van de incidenten?.....	6
Meer incidenten seksuele gerichtheid in West-Brabant dan in Zeeland	7
Bij 17% van de incidenten is bekend dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien	7
‘Gerichte’ incidenten deden zich vooral voor in West-Brabant	9
Bijna alle incidenten zijn gericht tegen mannen	9
Veel incidenten doen zich voor in de directe woonomgeving	9
Incidenten in Tilburg en Breda uitgelicht	12
2. Aanpak discriminatie-incidenten door politie-eenheid	14
3. lhbt in Zeeland-West-Brabant	17
lhbt-acceptatie in Zeeland-West-Brabant verschillend beleefd	17
Mogelijkheid om te melden bij politie en ADV niet altijd bekend.....	18
Roze in Blauw vergroot het vertrouwen in de politie onder lhbt’s	18
Investeren in samenwerking	19
4. Conclusie en aanknopingspunten voor gemeenten, politie en andere organisaties	21
Onduidelijk hoeveel incidenten gericht waren tegen (vermeende) lhb’s	21
Incidenten in de directe woonomgeving van slachtoffers	21
De (mogelijke) betekenis van Roze in Blauw voor de lhbt-gemeenschap	22
Melden: wat, waar en waartoe?	23
Tot slot	23
Bijlage 1 De geïnterviewde organisaties en hun achterban	25

Inleiding

In mei 2016 publiceerden de antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) RADAR en ADB Zeeland, in samenwerking met de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant, het rapport Discriminatie in Zeeland-West-Brabant 2015. Dat rapport bevat een samenhangende analyse van door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten, klachten bij ADV's en verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens in deze politie-eenheid.¹ Een van de belangrijkste bevindingen in dat rapport is dat er opvallend veel politieregistraties zijn waarbij 'seksuele gerichtheid' als discriminatiegrond is aangevinkt. Het aantal registraties in die categorie is gestegen van 136 in 2014 naar 320 in 2015. In de andere negen politie-eenheden is deze sterke stijging niet zichtbaar en is het aantal registraties met deze grond veel kleiner.² De vraag wat dit betekent, kon op basis van de beschikbare informatie niet goed worden beantwoord. Daarom hebben de gemeente Tilburg en de gemeente Breda opdracht gegeven aan RADAR om, in samenwerking met de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant, nader onderzoek te doen. Voor deze gemeenten, maar ook voor de politie-eenheid en andere partijen in Zeeland-West-Brabant is het van belang om meer inzicht te krijgen in de betekenis van deze opvallende ontwikkeling in de discriminatiecijfers. Mogelijk biedt dit aanknopingspunten voor de aanpak en preventie van discriminatie van lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen (lhb's).

Dit rapport bevat de bevindingen van een nadere analyse van de politieregistraties met de grond seksuele gerichtheid in 2015, aangevuld met informatie die werd verkregen uit interviews met een aantal lhb-gerelateerde organisaties in Zeeland en West-Brabant en Zeeland.³

Het rapport gaat in op de volgende vragen:

1. Wat is de aard van de discriminatie-incidenten, geregistreerd in 2015, met de grond seksuele gerichtheid?
2. Hoe duiden lhb-organisaties in Zeeland en West-Brabant deze cijfers en de toename ervan?
3. Welke aanknopingspunten bieden de bevindingen uit dit onderzoek voor gemeenten en politie?

Aanpak

Voor dit onderzoek zijn 100 van de 320 discriminatie-incidenten met de grond 'seksuele gerichtheid' door een ervaren en daartoe bevoegde *case screener* aan een nadere analyse onderworpen. Die 100 registraties zijn door middel van een steekproef geselecteerd. Er is voor gezorgd dat de verdeling over de gemeenten waar de incidenten plaatsvonden naar verhouding gelijk bleef. Verder zijn er geen bij de selectie geen criteria gebruikt. Ondanks de beperkingen die een steekproef kent, geeft de analyse van deze 100 incidenten naar alle waarschijnlijkheid een

¹ Kroes, S., Van Bon, S. en van der Linden, M. (2016). Jaarrapport discriminatie 2015. Over discriminatie in de politie-eenheid Zeeland en West-Brabant. Goes/Tilburg: ADB Zeeland/RADAR. Dit rapport is tot stand gekomen in samenwerking met de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant, de Nationale Politie en het College voor de Rechten van de Mens.

² Van Bon, S en Mink, I. (2016). Discriminatiecijfers in 2015: Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland. Rotterdam: Art.1.

³ In dit rapport wordt zowel gesproken over lhb's als over lhbt's (waarbij de t verwijst naar transgenders). De geregistreerde incidenten die voor dit onderzoek nader zijn geanalyseerd hebben uitsluitend betrekking op de discriminatiegrond seksuele gerichtheid. Discriminatie-incidenten gericht tegen transgenders worden geregistreerd in de categorie 'geslacht'. In die categorie was geen opvallende stijging te zien in 2015. Wanneer de registraties worden besproken, wordt daarom de afkorting lhb's gebruikt. Op andere plaatsen in het rapport wordt ook de term lhbt gebruikt, bijvoorbeeld waar dat refereert aan de doelgroep of het aandachtsgebied van Roze in Blauw of de organisaties die zijn geïnterviewd.

goede indicatie van de aard van het totaal aantal incidenten met de grond seksuele gerichtheid in de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant.

Voor de nadere analyse heeft de *case screener* voor elk van de 100 geselecteerde incidenten de bewuste zaak opgezocht in het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BVH) en het bijbehorende dossier doorgenomen. Op deze manier kon ontbrekende informatie toegevoegd worden, zoals de locatie waar het incident zich heeft voorgedaan en een korte beschrijving van het discriminatie-incident. Dit aangevulde overzicht is vervolgens geanalyseerd.

Naast deze steekproef voor de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant in zijn geheel, zijn nog 21 aanvullende incidenten uit Tilburg en 23 aanvullende incidenten uit Breda geanalyseerd. Als opdrachtgevers zijn deze gemeenten namelijk in het bijzonder geïnteresseerd in een analyse van de incidenten in hun eigen gemeente. De resultaten van de steekproef als totaal worden besproken in hoofdstuk 1. Het beeld dat, op basis van een groter aantal incidenten, naar voren komt over de gemeenten Breda en Tilburg wordt gepresenteerd in de laatste paragraaf van hoofdstuk 1.

In aanvulling op de analyse van geregistreerde discriminatie-incidenten, zijn interviews gehouden met:

1. De voorzitter en vicevoorzitter van Roze in Blauw Zeeland-West-Brabant, tevens vertegenwoordigers van het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken eenheid Zeeland-West Brabant

en met vertegenwoordigers van:

2. COC Tilburg-Breda
3. Stichting Roze Maandag
4. lhbt netwerk Zeeland (tot voor kort ook bestuurslid COC Zeeland)
5. Studentenvereniging Vitruvian
6. Embrace Pink

De bevindingen hieruit zijn opgenomen in hoofdstuk 2, over de activiteiten van Roze in Blauw en de geïntensiverde aanpak van discriminatie-incidenten in Zeeland-West-Brabant en in hoofdstuk 3, dat ingaat op de visie van lhb-gerelateerde organisaties op onder meer de lhb-acceptatie in de regio. In hoofdstuk 4 tenslotte worden de conclusies van de analyse van de incidenten en de interviews gepresenteerd.

1. Wat is de aard van de incidenten?

Bij de discriminatie-incidenten die hier nader zijn bestudeerd, is door *case screeners* van de Nationale Politie aangegeven dat de discriminatiegrond seksuele gerichtheid is. De door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten zijn geen weergave van het daadwerkelijke aantal discriminatie-incidenten tegen lhb's dat zich heeft voorgedaan in Zeeland-West-Brabant in 2015. Belangrijke kanttekening is dat uit onderzoek namelijk bekend is dat lang niet alle discriminatie-ervaringen worden gemeld. Volgens het meest recente onderzoek hiernaar, door het Sociaal en Cultureel Planbureau, wordt gemiddeld slechts één op de acht discriminatie-ervaringen ergens gemeld. Het inwinnen van informatie of advies kon daarbij ook als melden worden meegeteld.⁴ Discriminatie wordt bovendien lang niet altijd herkend. De onderrapportage van discriminatie op alle gronden is al met al groot. Wanneer we specifiek kijken naar de onderrapportage onder lhb's, dan rijst een vergelijkbaar beeld uit beschikbaar onderzoek hiernaar: uit een survey-onderzoek waarbij lhbt's in Oost-Brabant werd gevraagd naar hun discriminatie-ervaringen en of zij deze meldden bleek dat dat ongeveer de helft van de respondenten in 2011 'antihomoseksuele incidenten' had ervaren. 80% van deze incidenten wordt echter nergens gemeld.⁵

Discriminatie-incidenten

Politieagenten registreren alle aangiften, meldingen en eigen waarnemingen in het bedrijfsprocessensysteem BVH. De Nationale Politie rapporteert jaarlijks over de discriminatie-incidenten die in de BVH zijn aangetroffen. Onder een discriminatie-incident wordt verstaan: een in BVH geregistreerd voorval waarbij bepaalde (combinaties van) woorden in de beschrijving voorkomen die kunnen wijzen op een discriminatiefeit of een discriminatoir aspect, of waarbij door agenten een aantekening van discriminatie (met behulp van een specifieke code) is gemaakt, en waarvan door materiedeskundigen is vastgesteld dat:

- in de beschrijving van het voorval een uitlating of gedraging is opgenomen, die raakt aan één van de discriminatiegronden uit het Wetboek van Strafrecht: ras, geslacht, godsdienst, levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap;
- en die (mogelijk) de bestanddelen van art. 137c t/m 137g of 429quater Sr, dan wel de bestanddelen van een *commun delict*, vervult.

Het kan gaan om een (mogelijk) discriminerende uitlating of discriminerende uitsluiting, of om een ander misdrijf (bijvoorbeeld een mishandeling, bedreiging of vernieling) waarbij uit aangetroffen woorden in de registraties van deze incidenten blijkt dat er mogelijk sprake is van een discriminatoir aspect. Het kan echter ook gaan om een discriminatoir incident dat zich afspeelde in de context van een ander incident en daar feitelijk niet aan gerelateerd hoeft te zijn. Denk aan een arrestant die, na een vechtpartij, tegen een politieagent zegt: 'je had die kut-Marokkaan moeten pakken, niet mij'. Het komt ook voor dat een racistische uiting een gewelddadige reactie van de gedupeerde uitlokt (ook wel 'countergeweld' genoemd) en dat dit resulteert in een aangifte van mishandeling die in de BVH wordt vastgelegd. Een discriminatie-incident is dus niet noodzakelijk gelijk aan het incident waarop een aangifte, melding of eigen waarneming in de BVH in eerste instantie betrekking heeft.¹

⁴ Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

⁵ Rovers, B. (2012). *Gay en veilig in Brabant. Ervaringen van homo's, lesbo's, biseksuelen en transgenders met intolerantie, discriminatie en agressie in de regio Noordoost Brabant*. 's Hertogenbosch: BTVO/COC.

Meer incidenten seksuele gerichtheid in West-Brabant dan in Zeeland

Van de 320 discriminatie-incidenten met de grond seksuele gerichtheid deden 248 zich voor in West-Brabant en 72 in Zeeland. Naar rato van het aantal inwoners blijkt het aantal incidenten in West-Brabant iets hoger te liggen dan in Zeeland, met 0,23 per 1.000 inwoners in West-Brabant en 0,19 in Zeeland. Een mogelijke verklaring hiervoor is het meer stedelijke karakter van West-Brabant in vergelijking met Zeeland. Een andere mogelijkheid is dat de stijging zich met name heeft voorgedaan in West-Brabant als gevolg van de groeiende inzet en bekendheid van Roze in Blauw in die regio in 2015. Dit zou tot een hogere meldingsbereidheid onder lhbt's geleid kunnen hebben (zie ook hoofdstuk 2 en 3). De discriminatie-incidenten met de grond seksuele gerichtheid van 2014 (en eerdere jaren) kunnen echter niet uitgesplitst kunnen worden naar Zeeland en West-Brabant, waardoor er niet voor deze afzonderlijke regio's naar de ontwikkeling in de cijfers gekeken kan worden.

Meldster heeft al enige tijd overlast van een groep hangjongeren. Ze riepen allemaal "homo" tegen een vriend van meldster.

Bij 18% van de incidenten is bekend dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien

Bij de nadere analyse van de 100 discriminatie-incidenten is gekeken of er sprake is van een slachtoffer dat l, h of b is of daarvoor werd aangezien door de verdachte. Dit classificeren we hier als 'gerichte' discriminatie-incidenten. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat deze informatie vaak niet uit de data achterhaald kan worden. Het kan zijn dat een slachtoffer wel l, h of b is, maar dit niet is benoemd en geregistreerd in het aangifte- of meldingsproces. Het is daarnaast lastig om met enige zekerheid informatie over de motivatie van de verdachte te achterhalen uit de registraties. We classificeren alle overige incidenten als 'mogelijk gericht' omdat, als er geen enkele informatie is over de seksuele gerichtheid van het slachtoffer en/of over de motivatie van de verdachte, dit niet hoeft te betekenen dat een incident 'niet gericht' was.⁶ Wanneer we de selectie van discriminatie-incidenten op deze wijze onder de loep nemen, dan blijkt dat bij 18 van de 100 discriminatie-incidenten bekend is dat het slachtoffer (vermeend) l, h of b is. Verder uitgesplitst naar het type, de vorm van de incidenten, is de verdeling als weergegeven in Tabel 1.

⁶ De classificatie die hier wordt gehanteerd moet niet gezien worden als bestempeling van een incident als discriminatie of niet in juridische zin. Alleen een rechter kan daarover oordelen en deze kan daarbij meerdere factoren meewegen dan voor deze classificatie zijn gebruikt.

Tabel 1 Discriminatie-incidenten naar vorm en gericht/mogelijk gericht

bedreiging (gericht)	5
mishandeling (gericht)	6
schelden (gericht)	6
vernietiging (gericht)	1
<i>subtotaal gericht</i>	<i>18</i>
bedreiging (mogelijk gericht)	8
mishandeling (mogelijk gericht)	6
schelden (mogelijk gericht)	54
vernietiging (mogelijk gericht)	3
laster (mogelijk gericht)	1
overig (mogelijk gericht)	10
<i>subtotaal mogelijk gericht</i>	<i>82</i>
Totaal	100

Onder de incidenten waarbij bekend is dat het slachtoffer (vermeend) l, h of b is (hier 'gericht' genoemd), komen bedreiging, mishandeling en schelden ongeveer evenveel voor. Bij de mogelijk gerichte discriminatie-incidenten valt op dat het in de meeste gevallen (66%) gaat om schelden. Dit hoge aandeel is in ieder geval deels te wijten aan het feit dat 'homo' tegenwoordig een gangbaar scheldwoord is. Een groot deel van de registraties in deze categorie heeft vermoedelijk betrekking op dit algemene schelden met het woord homo. Het gaat echter ook om situaties waarbij het onduidelijk is of het slachtoffer l, h of b is of dat de verdachte dat denkt. Dit onderscheid is moeilijk te maken aan de hand van de gegevens. Dit blijkt bijvoorbeeld uit onderstaande casus, waar in de registratie verder geen informatie is te vinden over de seksuele gerichtheid van de jongen of de motivatie van de dader.

Een moeder vertelt dat haar zoon onderweg naar school op de fiets ineens van achteren geduwd werd door een man op een scooter. De man schold haar zoon vervolgens uit met diverse scheldwoorden waaronder 'homo'.

Bedreiging en mishandeling komen respectievelijk 8 en 6 keer voor onder de mogelijk gerichte incidenten. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om situaties waarbij een man door een onbekende in elkaar wordt geslagen onder vermelding van 'vuile homo', zonder dat bekend is of het slachtoffer daadwerkelijk homoseksueel is of hiervoor wordt aangezien door de verdachte. In de categorie 'overig' zijn registraties opgenomen die moeilijk naar vorm te classificeren zijn. Hierbij ontbreekt het aan een concreet incident of doet een betrokkene tijdens een verhoor of bij een aangifte een uitspraak die geheel los staat van de bewuste zaak (bijvoorbeeld een man die wordt aangehouden voor belediging van een politieagent, die zegt dat zijn stiefvader een hekel heeft aan homo's - wat hij zelf is).⁷

⁷ Dit soort voorvallen komt in de registraties voor omdat het uitgangspunt voor registratie is dat alle incidenten waarin gerefereerd wordt aan woorden rondom het onderwerp discriminatie worden gedocumenteerd vanwege de mogelijke waarde voor opsporing, onderzoek en vervolging door politie en OM.

'Gerichte' incidenten deden zich vooral voor in West-Brabant

Van de incidenten waarbij bekend is dat het slachtoffer (vermeend) l, h of b is hebben de meeste (15 van 18) zich voorgedaan in West-Brabant. Daarbij betreffen de 3 gerichte incidenten in Zeeland schelden, terwijl de gerichte mishandelingen en bedreigingen zich alle in West-Brabant hebben voorgedaan.

Tabel 2 'Gerichte' discriminatie-incidenten naar vorm en per gebied

	bedreiging	Mishandeling	schelden	vernieling	totaal
Zeeland			3		3
West-Brabant	5	6	3	1	15

Bijna alle incidenten zijn gericht tegen mannen

In 95% van de gevallen zijn incidenten gericht tegen een homoseksuele man of mannen of is het woord 'homo' gebruikt. Bij slechts 5% van de geanalyseerde incidenten is het slachtoffer een vrouw. Opvallend is dat bij 2 van de 5 incidenten tegen lesbische vrouwen het om een zwaarder incident gaat, namelijk een gerichte bedreiging en een gerichte mishandeling.

Twee lesbische vriendinnen zijn 's avonds op bezoek bij een vriend wanneer de bel daar gaat. Twee andere vrienden van de man komen binnen. Zij maken seksueel getinte opmerkingen tegen de vrouwen en laten hun geslachtsdeel zien met opmerkingen als: "Ik heb een dikke lul, je weet niet wat je mist". De gezamenlijke vriend zegt tegen de mannen dat ze moeten vertrekken als ze niet normaal kunnen doen. Er ontstaat vervolgens een woordwisseling en een gevecht waarbij één van de vrouwen ook geslagen en geschopt wordt.

Veel incidenten doen zich voor in de directe woonomgeving

Bij de nadere analyse van de registraties is gekeken waar de incidenten zich afspeelden. Een groot deel van de incidenten blijkt zich voor te doen in de directe woonomgeving van slachtoffers. Dat geldt zowel voor Zeeland als West-Brabant. Daarbij gaat het in een groot deel van de gevallen (16) om (vaak langdurige) burenruzies. Daarnaast bevinden zich in deze categorie vooral incidenten tussen familieleden of (ex)geliefden of gaat het mensen die worden belaagd of uitgescholden door buurtgenoten of groepen jongeren. Bij sommige incidenten lijkt de aanleiding niet direct te maken te hebben met de seksuele gerichtheid van het slachtoffer, maar is onenigheid tussen burenen over bijvoorbeeld geluidsoverlast of een erfafscheiding op enig moment is geëscaleerd en is er toen homovijandigheid in het spel gekomen.

Tabel 3 Discriminatie-incidenten naar locatie

	West Brabant	Zeeland	totaal
directe woonomgeving	28	8	36
gebedshuis (kerk)	1		1
horeca / festival / uitgaan	4	1	5
openbare ruimte	18	4	22
openbare weg / verkeer	3		3
telefoon/online/social media	10		10
school / schoolgerelateerd	5		5
sportcomplex	1	1	2
zorg	1	2	3
overig / onbekend / nvt	7	6	13
totaal	78	22	100

Een onderzoek naar geweld tegen burgers vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit in hun directe woonomgeving uit 2014 laat zien dat wanneer lhbt's (verbaal of fysiek) geweld ervaren dat een vergrote impact heeft op het slachtoffer (nog los van de impact die een geweldsmisdrijf per definitie heeft):

- Omdat het (fysieke of verbale) geweld gericht is op de seksuele gerichtheid of genderidentiteit;
- Omdat het zich voordoet in de eigen woonomgeving, waar je je juist veilig wilt voelen;
- Doordat bij (fysiek of verbaal) geweld vaak sprake is van een langdurig aanhoudende situatie.⁸

Niet alleen komt directe woonomgeving het meest voor als locatie in de bestudeerde registraties; juist dit soort incidenten tegen lhbt's heeft dus ook een ingrijpend effect op slachtoffers.

Openbare ruimte volgt op de tweede plaats als locatie waar incidenten zich voordeden; in de steekproef is dit aandeel naar verhouding iets groter in West-Brabant dan in Zeeland. Incidenten via internet, telefoon of social media volgen op ruime afstand; het zijn er 10 in totaal die zich alle in West-Brabant voordeden. Het gaat bijvoorbeeld om berichten op facebook waarbij slachtoffers voor 'homo' worden uitgescholden of om appjes

Een groep vrienden gaat met carnaval verkleed als vrouw. Een andere groep mannen/jongens maakt hen uit voor 'vuile homo's' en 'kuthomo's', slaat en berooft hen. Ze zouden ook gezegd hebben dat ze uit Syrië komen en schijt hebben aan homo's.

⁸ Witte, R. en Moors, H. (2014). Gestreden als Don Quichot tegen windmolens : Onderzoek naar geweld tegen burgers vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit in hun directe woonomgeving. Tilburg: LokaalCentraal, 2014.

Tabel 4 'Gerichte' discriminatie-incidenten naar locatie

	bedreiging	mishandeling	schelden	vernieling	totaal
directe woonomgeving	3	3	5	1	12
horeca / festival / uitgaan		2			2
openbare ruimte	2		1		3
overig / onbekend / nvt		1			1
totaal	5	6	6	1	18

Wanneer we specifiek kijken naar die incidenten waarbij bekend is dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien, springt de directe woonomgeving er nog veel meer uit: 67% van de incidenten speelde zich af in de buurt waar mensen wonen. In de meeste gevallen zijn de verdachten burens of buurtbewoners.

Burenconflict sinds 2012, is begonnen met overlast die de aangever ervoer van zijn burens. Buurtbemiddeling geprobeerd, woningbouw en wijkagent zijn ingeschakeld, want de aangever wilde eruit komen met zijn burens. Nu is hij bedreigd met de woorden: 'Wacht maar tot ik met je klaar ben! Ik maak jou af!' en is op verschillende data op straat is uitgescholden voor onder meer 'kankerlijer', 'kankerhond', 'homo', 'vieze flikker' en 'kanker homo'. Hij voelt zich bedreigd en beledigd.

Incidenten in Tilburg en Breda uitgelicht

Op verzoek van de opdrachtgevers (de gemeenten Tilburg en Breda) is de tijd die resteerde voor de nadere analyse van de steekproef gebruikt om nog een aantal aanvullende discriminatie-incidenten met de grond seksuele gerichtheid te bestuderen die plaatsvonden in Breda en Tilburg. Het doel hiervan is om iets beter in beeld te krijgen wat de aard is van de incidenten die in deze gemeenten plaatsvonden. In deze paragraaf wordt uitgegaan van alle bestudeerde incidenten in deze gemeenten, zowel uit de steekproef als aanvullend. In totaal zijn 38 incidenten uit Breda (van 51 in totaal) en 49 in Tilburg (van 78 in totaal) geanalyseerd.

Tabel 5 Discriminatie-incidenten Breda en Tilburg naar vorm en gericht/mogelijk gericht

	Breda	Tilburg	Totaal
bedreiging (gericht)	2	2	4
mishandeling (gericht)	2	5	7
schelden (gericht)		3	3
afpersing/chantage (gericht)	1		1
<i>subtotaal gericht</i>	<i>5</i>	<i>10</i>	<i>15</i>
bedreiging (mogelijk gericht)	5	8	13
mishandeling (mogelijk gericht)	4	6	10
schelden (mogelijk gericht)	19	19	38
vernietiging (mogelijk gericht)	3	3	6
Laster (mogelijk gericht)	1		1
overig (mogelijk gericht)	1	3	4
<i>subtotaal mogelijk gericht</i>	<i>33</i>	<i>39</i>	<i>72</i>
Totaal	38	49	87

Onder de incidenten waarbij bekend is dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien (hier 'gericht' genoemd), komt in Breda en met name in Tilburg mishandeling relatief vaak voor (7 keer in totaal). Net als in de steekproef valt bij de mogelijk gerichte discriminatie-incidenten op dat het in de meeste gevallen gaat om schelden. In Breda gaat het om een relatief groter deel van de mogelijk gerichte incidenten (50%) dan in Tilburg (39%).

Tabel 6 Discriminatie-incidenten Breda en Tilburg naar locatie

	Breda		Tilburg		totaal	
	gericht	onbekend	Gericht	onbekend	gericht	onbekend
directe woonomgeving	2	14	4	12	6	26
HOP			1		1	
horeca / festival / uitgaan			2	3	2	3
openbare ruimte	2	9	1	11	3	20
openbare weg / verkeer		2	1	2	1	4
telefoon/online/social media	1	3		4	1	7
school / schoolgerelateerd		1		4		5
sportcomplex		1		1		2
zorg		2				2
overig / onbekend / nvt		1	1	2	1	3
totaal	5	33	10	39	15	72

Net als in de steekproef van de hele politie-eenheid, speelde ook in Breda en Tilburg een groot deel van de incidenten zich af in de directe woonomgeving van slachtoffers. Het gaat hierbij relatief vaak om incidenten tussen burens (9) of familieleden dan wel (ex)partners (7). Ook in Breda en Tilburg zijn er incidenten waarbij groepen jongeren mensen lastigvallen en bijvoorbeeld voor homo uitmaken (4) of buurtgenoten mensen uitschelden (4).

Melding van man dat twee jongens vuurwerk dicht bij zijn auto had afgestoken. Toen hij er wat van gezegd had, hadden de twee jongens een grote mond gegeven en bedreigende uitspraken gedaan, zoals 'Ik maak je kapot'. De jongens hebben blikjes tegen zijn voorgevel gegooid en zijn deur ingetrapt. De man geeft aan dat hij zich bedreigd voelde doordat de jongens nog eens door de straat waren gereden en 'kankerhomo' tegen hem hadden gezegd en hem vuil hadden aangekeken.

Ook in Breda en Tilburg komen incidenten in de openbare ruimte op de tweede plaats, op afstand gevolgd door incidenten in het uitgaansleven. Ook wanneer we kijken naar incidenten waarbij bekend is dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien blijft de directe woonomgeving de locatie waar naar verhouding de meeste geanalyseerde incidenten plaatsvonden.

Tabel 7 'Gerichte' discriminatie-incidenten Breda en Tilburg naar locatie

	afpersing	bedreiging	mishandeling	schelden	totaal
directe woonomgeving		2	2	2	6
HOP			1		1
horeca / festival / uitgaan			2		2
openbare ruimte		2	1		3
openbare weg / verkeer				1	1
telefoon/online/social media	1				1
overig / onbekend / nvt			1		1
totaal	1	4	7	3	15

Van de 87 nader bestudeerde incidenten met de grond seksuele gerichtheid die plaatsvonden in Breda of Tilburg is bij 15 aangetekend dat de experts van het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatie Zeeland-West-Brabant kennis hebben genomen van het incident. Van de 15 discriminatie-incidenten die hier als 'gericht' worden gekwalificeerd zijn er 5 bekeken door het Regionaal Aanspreekpunt.

2. Aanpak discriminatie-incidenten door politie-eenheid

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke activiteiten de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant onderneemt in relatie tot discriminatie-incidenten gericht tegen lhbt's. Daarbij gaat het zowel om bevordering van de meldingsbereidheid onder deze groep als om de wijze waarop de politie omgaat met discriminatie-incidenten.⁹

Onder de noemer Netwerk Divers Vakmanschap investeert de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant (net als andere eenheden) in het opbouwen, uitwisselen en in de praktijk toepassen van expertise en ervaringen op onderwerpen die raken aan diversiteit. Sinds eind 2014 zijn twee medewerkers van dit netwerk, die expertise hebben op het onderwerp discriminatie, voor 50% van hun tijd vrijgemaakt om enerzijds te werken aan de stroomlijning van de aanpak van discriminatiezaken (onder de noemer Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken) en anderzijds het Roze in Blauwnetwerk Zeeland-West-Brabant (waarvan zij voorzitters zijn) vorm te geven. Onder beide vlaggen werken zij aan een betere aanpak van discriminatie-incidenten op alle gronden (Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken) en specifiek voor lhbt's (Roze in Blauw). Hieronder wordt hierop een toelichting gegeven.

Het landelijke politienetwerk Roze in Blauw is voortgekomen uit twee initiatieven in voormalige politieregio's: een interne werkgroep voor homo-emanipatie die in 1989 in Den Haag werd opgericht en het initiatief van een aantal politiemensen in Amsterdam om, onder de slogan 'Proud to be your friend' de deelnemers aan de Gay Games in Amsterdam in 1998 zich welkom en veilig te laten voelen. De drijvende kracht achter deze initiatieven waren individuele politiemensen die zich vanuit persoonlijke motivatie en doorgaans in hun vrije tijd inspanden om enerzijds de interne veiligheid van lhbt's binnen de politieorganisatie te vergroten en anderzijds de politieorganisatie aan de lhbt-gemeenschap te verbinden. Inmiddels kent elke politie-eenheid en een eigen Roze in Blauwnetwerk en is er een landelijk samenwerkingsverband (Roze in Blauw Nederland).

Roze in Blauw heeft onder meer de volgende doelstellingen: verhogen van de meldingsbereidheid binnen de lhbt-gemeenschap en samenwerken met andere organisaties om de aanpak van discriminatie van lhbt's te verbeteren. Intern in de politieorganisatie vormt Roze in Blauw een aanspreekpunt en vraagbaak voor medewerkers. Daarnaast werkt Roze in Blauw aan vergroting van bewustzijn onder collega's van lhbt-issues en monitoring van lhbt-gerelateerde incidenten.¹⁰

In de eenheid Zeeland-West-Brabant heeft het regionale Roze in Blauw netwerk in 2015 een impuls gekregen. In West-Brabant telt het netwerk sinds begin 2015 19 leden, verspreid over een aantal teams. In Zeeland is Roze in Blauw in december 2015 publiekelijk gelanceerd. Daar is tot op heden, naast de voorzitters, 1 lid actief voor het netwerk. Voorafgaand aan de formele lancering, hebben de voorzitters van Roze in Blauw in 2015 al wel contacten gelegd met netwerk- en ketenpartners in Zeeland, zoals COC Zeeland en ADB Zeeland. Daarnaast zijn politiemedewerkers in Zeeland geïnformeerd over het netwerk. Overigens ondernamen de voorzitters ook vóór 2015 op vrijwillige basis al activiteiten voor Roze in Blauw, maar ze voeren de naam pas sinds Roze in Blauw tot hun officiële takenpakket is gaan behoren. Sindsdien beschikken ze over communicatiemateriaal en een emailadres voor Roze in Blauw. De zichtbaarheid die dat met zich meebrengt zien zij als een groot voordeel, evenals de mogelijkheid om mee te liften op de landelijke naamsbekendheid en kanalen. Zichtbaarheid is per definitie een belangrijk aandachtspunt voor Roze in Blauw. De voorzitters en de netwerkleden streven ernaar om op alle relevante evenementen in de regio aanwezig te zijn om flyers uit te delen en informatie te geven (zoals bijvoorbeeld Roze Maandag in Tilburg). Ook wordt er tijd vrij gemaakt voor mediacontacten om de bekendheid te vergroten. Het Roze in Blauw

⁹ De informatie in dit hoofdstuk is (tenzij anders vermeld) afkomstig van politie-eenheid Zeeland-West-Brabant, waaronder de voorzitters van Roze in Blauw, die tevens werken voor het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatie.

¹⁰ <https://www.politie.nl/themas/roze-in-blauw.html>

netwerk in Zeeland-West-Brabant komt vier keer per jaar bij elkaar om casus te bespreken en ervaringen en ideeën uit te wisselen. Het netwerk is erg actief vergeleken met de Roze in Blauwnetwerken in veel andere eenheden. De voorzitters van Roze in Blauw denken dat onder collega's Roze in Blauw meer bekendheid geniet dan het werk dat zij doen voor het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken, als gevolg van de aandacht die al jaren voor Roze in Blauw wordt gegeneerd. Daar speelt de bekendheid van Roze in Blauw Amsterdam, en specifiek de inmiddels BN'er Ellie Lust, een grote rol in, zowel bij de politie als in de lhbt-gemeenschap. Desalniettemin hebben de voorzitters de indruk dat de bekendheid van Roze in Blauw Zeeland-West-Brabant binnen de politieorganisatie nog maar beperkt is. In de teams waar zij zelf werkzaam zijn, of andere leden van het Roze in Blauw netwerk, is deze bekendheid waarschijnlijk groter, vanwege de ambassadeursfunctie die deze mensen vervullen richting hun directe collega's. De voorzitters ervaren soms weerstand onder collega's tegen Roze in Blauw of lhbt-issues. Dat weten zij echter in hun voordeel te draaien door te stellen dat dat helpt om discussies aan te gaan en het onderwerp onder de aandacht te houden.

Het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken is, zoals gezegd, de vlag waaronder de genoemde twee discriminatie-experts ingezet worden om de aanpak van discriminatie-incidenten (op alle gronden, waaronder seksuele gerichtheid) te verbeteren en waarvoor zij sinds eind 2014 extra uren hebben gekregen. Een van de taken die de experts in het kader hiervan uitvoeren is contact leggen met mensen die (mogelijk) slachtoffer zijn van discriminatie. Dit doen de twee teamleden aan de hand van overzichten van discriminatiezaken die zijn samengesteld op basis van een zoekopdracht in het bedrijfsprocessensysteem van de politie-eenheid.¹¹ Ze leggen telefonisch contact met de betrokken aangever en informeren hoe het gaat, hoe deze de aangifteprocedure heeft ervaren en wat hij/zij verwacht van de politie. Dit gesprek biedt ook de mogelijkheid om meer informatie te verkrijgen die eventueel nog nodig is om te kunnen bepalen (en bewijzen) of een zaak daadwerkelijk discriminatie betreft. Eventuele aanvullende of gecorrigeerde informatie wordt vervolgens door hen in het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BVH) verwerkt, waarvan ze de verbalisant op de hoogte brengen. Indien nog nodig, zetten de experts een zaak uit naar de wijkagent of andere collega met aanvullende informatie over hoe te handelen (waarbij ze meewegen of deze over voldoende gevoeligheid voor het onderwerp en slachtoffer beschikt). Indien het slachtoffer dat wenst, brengen de mensen van het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken hem/haar in contact met slachtofferhulp, buurtbemiddeling, een antidiscriminatievoorziening (ADV, zoals RADAR of ADB Zeeland) of een belangenorganisatie, die een slachtoffer verder kunnen bijstaan, ook in gevallen waar de politie weinig voor iemand kan betekenen. De zaken worden ter bespreking voorgelegd in het Regionaal Discriminatie Overleg (RDO), waarin naast de politie ook het Openbaar Ministerie en de ADV's RADAR en ADB Zeeland deelnemen.

Met deze aanpak van discriminatie-incidenten, die qua benadering (nabellen) en ingezette capaciteit uniek is in Nederland, beoogt de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant het vertrouwen te vergroten onder groepen die kwetsbaar zijn voor discriminatie dat de politie hen serieus neemt als zij aangifte of melding doen van discriminatie. Het is namelijk bekend dat er veel onderrapportage van ervaren discriminatie is, ook onder lhbt's.¹² Een van de redenen daarvoor is dat lhbt's denken dat het toch geen nut heeft om aangifte te doen van discriminatie.¹³ Terugkoppeling is daarom erg belangrijk.

¹¹ Dit werd in 2015 nog gedaan met een andere zoekopdracht en techniek dan is gebruikt om landelijk de gegevens uit het systeem te verkrijgen op basis waarvan de politie rapporteert over de discriminatiecijfers, en die in het voorgaande geanalyseerd zijn.

¹² Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau en Rovers, B. (2012). *Gay en veilig in Brabant. Ervaren van homo's, lesbo's, biseksuelen en transgenders met intolerantie, discriminatie en agressie in de regio Noordoost Brabant*. 's Hertogenbosch: BTVO/COC.

¹³ Mink, I., & Schriemer, R. (2009). *Roze is overal*. Rotterdam: RADAR

De politie vermoedt dat de combinatie van de versterkte inzet op discriminatie in het algemeen en op Roze in Blauw eraan heeft bijgedragen dat de aangiften en meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid in 2015 zijn gestegen, waarbij dat een reflectie zou zijn van het toegenomen vertrouwen onder lhbt's in de politie. Binnen het bestek van dit onderzoek kan deze hypothese niet getoetst worden, maar deze vormde wel een aandachtspunt in de gesprekken die zijn gevoerd met vertegenwoordigers van lhbt-gerelateerde organisaties, waarover in het volgende hoofdstuk verslag wordt gedaan.

3. lhbt in Zeeland-West-Brabant

In aanvulling op de analyse van geregistreerde discriminatie-incidenten zijn voor dit onderzoek interviews gehouden met enkele organisaties in Zeeland en West-Brabant die zich richten op de lhbt-gemeenschap (zie Bijlage voor een overzicht). Deze interviews hadden ten doel om de cijfers beter te kunnen duiden. Interviewees is onder meer gevraagd naar hun visie op de acceptatie van lhbt's in hun werkgebied, naar incidenten waarbij lhbt's slachtoffer waren en ontwikkelingen hierin. Ook is besproken in hoeverre de achterban van deze organisaties volgens interviewees bekend is met de mogelijkheid om incidenten te melden bij politie en/of antidiscriminatievoorziening (ADV) en bereid is om dat ook daadwerkelijk te doen. Tot slot is ingegaan op mogelijke manieren om te bevorderen dat lhbt's melding of aangifte doen wanneer zij te maken krijgen met incidenten vanwege hun seksuele gerichtheid.

De organisaties van wie vertegenwoordigers zijn geïnterviewd verschillen in doelstellingen en doelgroep of achterban. COC is bijvoorbeeld een belangenorganisatie, terwijl Stichting Roze Maandag zich richt op het bewaken van de doelstelling en promoten van Roze Maandag. Vitruvian is een kleine studentenvereniging voor lhbt's, die bijgevolg jonge mensen in haar achterban heeft, terwijl de achterban of doelgroep van andere organisaties meer gemêleerd is. Vier van de vijf geïnterviewde organisaties zijn gevestigd in Tilburg, hoewel hun doelgroepen zich ook daarbuiten bevinden en ook hun activiteiten niet altijd tot deze stad zijn beperkt. Het lhbt netwerk Zeeland vormt een paraplu boven Zeeuwse organisaties die op een of andere manier met lhbt te maken hebben. Hoewel de interviewees de verstrekte informatie baseren op input van een diverse groep lhbt's, kunnen zij vanzelfsprekend niet voor de hele lhbt-gemeenschap in Zeeland en West-Brabant spreken. Zo geven enkele interviewees bijvoorbeeld expliciet aan niet of nauwelijks lhbt's met een etnische minderheidsachtergrond in hun achterban te hebben.

Interviewees hebben voorafgaand aan het interview gesproken met leden uit hun achterban of vrijwilligers binnen de organisatie over hun ervaringen met en visie op lhbt-acceptatie en veiligheid van lhbt's in hun werkgebied. Of ze refereren aan andere contactmomenten met hun achterban waarin deze onderwerpen ter sprake zijn gekomen. Daarnaast putten ze uit hun eigen ervaringen en die van mensen in hun sociale omgeving.

lhbt-acceptatie in Zeeland-West-Brabant verschillend beleefd

Twee van de vijf interviewees die actief zijn in West-Brabant zijn redelijk positief over de homo-acceptatie in hun werkgebied. Twee andere organisaties in West-Brabant zien juist een afname in de lhbt-acceptatie in de laatste jaren. Dat uit zich volgens hen in de opmerkingen die lhbt's naar hun hoofd krijgen. 'Lhbt's worden misschien wel meer dan ooit aangesproken op wie ze zijn, wat ze doen en op wie ze vallen.' Een van hen merkt op dat lhbt's in haar omgeving zich de laatste jaren meer onveilig zijn gaan voelen en bijvoorbeeld niet meer hand in hand durven lopen. Fysieke geweldsincidenten tegen lhbt's zijn niet of nauwelijks bekend bij de organisaties in West-Brabant.

Enkele interviewees merken op dat de lhbt-gemeenschap in Tilburg duidelijker zichtbaar is dan in andere West-Brabantse gemeenten. Niet alleen is het aantal lhbt-gerelateerde organisaties vrij hoog, maar met Roze Maandag heeft Tilburg ook een meer 'roze' imago dan de rest van de regio.

De vertegenwoordiger van het lhbt netwerk Zeeland wijst op de specifieke kenmerken van Zeeland en de Zeeuwse cultuur, als gevolg waarvan de lhbt-acceptatie in Zeeland volgens hem sterk varieert van gemeente tot gemeente. Zo wordt seksuele diversiteit in bepaalde delen van Zeeland niet geaccepteerd, waarbij zowel religie als de 'eilandjescultuur' meespelen. Dit speelt in extreme mate in het deel van Zeeland dat tot de *Bible belt* wordt gerekend. In sommige andere gemeenten

is de cultuur in die zin vrijer dat je wel lhbt mag zijn maar er niet naar mag leven. De interviewee stelt dat de situatie in Vlissingen dan weer vergelijkbaar is met die in een stad als Rotterdam: lhbt-acceptatie is hoog onder van oorsprong Nederlandse bewoners, laag onder etnische minderheden. In veel andere gemeenten is de lhbt-acceptatie volgens hem goed, of zijn er in ieder geval weinig signalen dat dat niet het geval zou zijn. Als er in Zeeland incidenten zijn tegen lhbt's, dan doen die zich vaak voor in dorpjes, waar een sterke 'ons-kent-ons'-cultuur heerst en religie ook meespeelt. Het kan dan om heel schrijnende situaties gaan. Zo is hij bekend met verhalen over lhbt's die uit hun familie verbannen worden, en zelfs een enkele zelfmoord. De vertegenwoordiger van het lhbt netwerk Zeeland vermoedt dat het vaak voorkomt dat lhbt's, in die delen van Zeeland waar religie een belangrijke rol speelt, niet uit de kast durven komen. Hij benadrukt echter dat er ook positieve ontwikkelingen zijn. Zo heeft een dominee twee mannen getrouwd, zijn er vrouwelijke en zelfs een lesbische dominee in Zeeland.

Verschillende interviewees verwijzen naar de veranderende etnische samenstelling van de maatschappij als een mogelijke verklaring voor toegenomen homovijandigheid. Ook wordt benoemd dat negatieve opmerkingen vaak van jongeren (van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst) komen. In Zeeland wordt juist een relatief grote acceptatie van lhbt's onder jongeren op de (niet-gereformeerde) scholen waargenomen. Onder de incidenten die bekend zijn bij de interviewees zijn er enkele gericht tegen lhbt's in azc's en één tegen een lesbisch stel.

Mogelijkheid om te melden bij politie en ADV niet altijd bekend

Vanuit hun achterban krijgen de vertegenwoordigers van de genoemde organisaties verschillende signalen als het gaat om de bereidheid van lhbt's om incidenten te melden bij bijvoorbeeld politie of ADV. Waar de een de indruk heeft dat lhbt's discriminatie-ervaringen makkelijk aan de kant schuiven en bijgevolg niet snel zullen melden, stelt de ander dat het vooral draait om de ernst van een incident: in geval van fysiek geweld zal men hoe dan ook naar de politie stappen, maar dat is ongeacht of er discriminatie in het spel is. Een van de interviewees weet dat de meldingsbereidheid laag is, zeker onder blanke stedelingen van middelbare leeftijd omdat de ervaring daar is dat de politie er toch niks mee doet. Een ander heeft juist gehoord dat er wel vertrouwen bestaat onder de achterban dat de politie actie onderneemt naar aanleiding van dergelijke aangiftes en meldingen. Wat hier wellicht meespeelt is dat het in het algemeen nog voor veel lhbt's onduidelijk lijkt te zijn wat je waar kunt melden en wat daar het nut van is. Verschillende interviewees geven aan dat veel lhbt's niet weten wat de politie voor hen kan betekenen wanneer ze bijvoorbeeld uitgescholden of gepest worden vanwege hun seksuele gerichtheid. De bekendheid van wat een ADV zoals RADAR en ADB Zeeland voor slachtoffers van discriminatie kan doen is volgens hen nog kleiner.

Roze in Blauw vergroot het vertrouwen in de politie onder lhbt's

Alle interviewees zijn van mening dat Roze in Blauw van grote betekenis is of kan zijn om te bevorderen dat lhbt's bij incidenten vanwege hun seksuele gerichtheid naar de politie stappen. Twee van hen (lhbt netwerk Zeeland en Embrace Pink) denken dat de versterking van Roze in Blauw Zeeland-West-Brabant sinds eind 2014 een (deel)verklaring is voor de stijging van het aantal politieregistraties met de grond seksuele gerichtheid in 2015. Deze organisaties blijken zelf ook goede contacten met Roze in Blauw te hebben en lhbt's die slachtoffer zijn van (dreiging met) geweld of pesterijen altijd met Roze in Blauw in contact te brengen. De vertegenwoordiger van Embrace Pink denkt dat Roze in Blauw en de mogelijkheid om daar discriminatoire incidenten te melden goed bekend is onder de achterban van de organisatie. De interviewee van het lhbt netwerk

Zeeland schat de bekendheid onder lhbt's in Zeeland lager in. Hij nuanceert bovendien dat de latere publieke lancering van Roze in Blauw in Zeeland (eind 2015) maakt dat er in 2015 vooral in West-Brabant een positief effect van Roze in Blauw op de meldingsbereidheid onder lhbt's geweest zal zijn. Roze in Blauw Amsterdam geniet meer bekendheid onder de interviewees en hun achterban dan de afdeling van het netwerk in Zeeland-West-Brabant; een interviewee verwijst expliciet naar Ellie Lust als boegbeeld van Roze in Blauw.

Het effect van Roze in Blauw op de lhbt-gemeenschap is dat hiermee hun vertrouwen in de politie vergroot wordt. Daarbij gaat het om het vertrouwen dat lhbt's serieus worden genomen door de politie en dat ze bij de politie terecht kunnen als ze gediscrimineerd worden. De interviewee die dit effect nu al nadrukkelijk ziet in de lhbt-gemeenschap zegt dat lhbt's zich gesterkt en gehoord voelen door de zichtbaarheid van Roze in Blauw.

Roze in Blauw vormt een tegenwicht tegen het bestaande beeld en ervaringen dat er onder de politie in het algemeen nog altijd weerstand tegen lhbt's voorkomt, dat er niks gedaan wordt met discriminatiezaken tegen lhbt's en dat mensen die een melding doen van discriminatie vanwege hun seksuele gerichtheid zelfs zijn uitgelachen door politie.

Een interviewee ziet nadrukkelijk ook de mogelijkheid voor Roze in Blauw om betekenis te hebben in preventie van geweld tegen lhbt's, bijvoorbeeld door de lhbt-gemeenschap te wijzen op specifieke gevaren. Zo komt het voor dat homoseksuele mannen via dating apps met iemand in contact komen die hen vervolgens in elkaar slaat of afperst. Roze in Blauw kan hier, samen met andere organisaties, voorlichting over geven en het bewustzijn van dit type misdrijf onder homo's vergroten.

Investeren in samenwerking

Alle interviewees stellen dat de bekendheid van Roze in Blauw onder de lhbt-gemeenschap omhoog moet, waarop het positieve effect van Roze in Blauw volgens hen groter zal worden. Meer in het algemeen is het van belang dat de lhbt-gemeenschap beter weet wanneer politie of ADV iets voor hen kan betekenen. Men is het erover eens dat meer (intensieve) samenwerking tussen Roze in Blauw, lhbt-organisaties en ADV's hiervoor kansen biedt. Bestaande contacten zijn soms beperkt tot een bestuurslid of coördinator van de organisatie, terwijl het van belang is dat een hele (vrijwilligers)organisatie weet heeft van wat Roze in Blauw doet en deze boodschap kan uitdragen naar de achterban.

Uitwisseling tussen lhbt-organisaties en Roze in Blauw en/of ADV kan daarnaast waardevol zijn omdat lhbt-organisaties soms ontwikkelingen met betrekking tot onveiligheidsgevoelens van lhbt's of concrete incidenten signaleren, die input kunnen vormen voor actie door politie en andere partijen. Persoonlijk en frequent contact en korte lijnen worden genoemd als succesfactoren voor goede samenwerking. In Zeeland lijkt de samenwerking tussen lhbt-organisaties (vertegenwoordigd door het lhbt netwerk Zeeland), ADB Zeeland (de ADV in Zeeland) en Roze in Blauw al aardig opgetuigd te zijn.

Alle interviewees staan open voor de mogelijkheid om politie en ADV via hun eigen kanalen de gelegenheid te bieden om (zo dat niet al gebeurt) de lhbt-gemeenschap te informeren over de mogelijkheid om discriminatie bij politie (Roze in Blauw) en ADV te melden. Met flyers en mondelinge voorlichting kunnen Roze in Blauw en ADV's aansluiten bij bestaande evenementen en activiteiten, flyers kunnen tevens op vaste locaties neergelegd worden. Ook Facebookpagina's, websites of andere communicatie-uitingen van de organisaties zouden wellicht benut kunnen worden voor informatievoorziening over wat te doen bij (verbaal) geweld of andere incidenten

waarbij mensen slachtoffer zijn vanwege hun seksuele gerichtheid. In Zeeland lijkt er een specifieke uitdaging te liggen in het bereiken van lhbt's in gereformeerde gemeenten. Om informatie over het melden van discriminatie bij hen te krijgen, is de ervaring van Zeeuwse lhbt-organisaties met deze doelgroep onmisbaar.

Door via samenwerking optimaal gebruik te maken van de bestaande infrastructuur en communicatiemiddelen, kan de bekendheid van Roze in Blauw en ADV's worden vergroot, evenals de meldingsbereidheid in de lhbt-gemeenschap. Het lijkt erop dat, hoewel dit al wel enigszins gebeurt, er nog diverse onaangeboorde communicatiemogelijkheden zijn voor Roze in Blauw en de ADV's. Bovendien blijkt uit de interviews dat de informatie over meldmogelijkheden meer integraal aangeboden kan worden: wat doet de politie en wat doet een ADV? En naar wie stap je nou als je doelwit bent van bijvoorbeeld verbale agressie of pesterijen vanwege je seksuele gerichtheid? En wat gebeurt er vervolgens met een melding of aangifte? Enkele interviewees hebben aangeboden graag in gesprek te willen gaan met Roze in Blauw en ADV over verdere ideeën om gezamenlijk de meldingsbereidheid onder lhbt's omhoog te krijgen.

4. Conclusie en aanknopingspunten voor gemeenten, politie en andere organisaties

In 2015 bleek het aantal geregistreerde discriminatie-incidenten met de grond seksuele gerichtheid opvallend gestegen in Zeeland-West-Brabant, van 136 in 2014 naar 320 in 2015. 100 van de registraties in 2015 zijn voor dit onderzoek nader geanalyseerd om een beter beeld te krijgen van de aard ervan. In aanvulling daarop zijn interviews gehouden met discriminatie-experts binnen de politie-eenheid en vertegenwoordigers van vijf lhbt-gerelateerde organisaties in Zeeland en West-Brabant.

Onduidelijk hoeveel incidenten gericht waren tegen (vermeende) lhb's

Een belangrijke kanttekening bij de bestudeerde registraties is dat slechts bij 18 van de 100 incidenten duidelijk is dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien. Dat hoeft echter niet te betekenen dat dat niet het geval is. Het kan heel goed zijn dat lhb-slachtoffers hun seksuele gerichtheid niet in alle gevallen expliciet kenbaar hebben gemaakt aan de politie, dat er niet naar is gevraagd of dat de politie dit niet heeft geregistreerd. Bovendien is het op basis van de registraties meestal onmogelijk om iets af te leiden over het motief van de dader. Met andere woorden: het aandeel 'gerichte' incidenten binnen de selectie zou veel hoger kunnen liggen dan 18. Aan de andere kant zien we in deze registraties ook een reflectie van het feit dat 'homo' een gangbaar algemeen scheldwoord is geworden.

Incidenten in de directe woonomgeving van slachtoffers

Incidenten in de directe woonomgeving van slachtoffers komen opvallend vaak voor in de bestudeerde registraties, in de steekproef, maar ook specifiek onder de incidenten waarbij bekend is dat het slachtoffer l, h of b is of daarvoor wordt aangezien. Uit eerder onderzoek blijkt dat juist incidenten die zich voordoen op of rondom wat een veilige thuishaven zou moeten zijn, een ingrijpende impact hebben op lhbt-slachtoffers. Het is daarom van belang dat dit soort incidenten expliciet geadresseerd wordt door gemeenten, politie en ketenpartners. Daarbij kan het zinvol zijn om onderscheid te maken naar typen daders (zoals groepen jongeren, burens/buurtgenoten, familie/(ex)partners).

Aanknopingspunt voor gemeenten: ontwikkel binnen bestaande ketensamenwerking een systeem voor vroegsignalering en aanpak van spanningen rondom geweld tegen lhbt's op wijkniveau. Specificeer die aanpak naar situaties tussen burens/buurtgenoten en situaties waar groepen jongeren mensen lastig vallen en betrek relevante partijen bij de ontwikkeling hiervan.¹⁴

Aanknopingspunt voor gemeenten: investeer in sensibilisering voor veiligheid van lhbt's van ketenpartners en andere partijen die een rol kunnen spelen in preventie en aanpak, zoals bijvoorbeeld wijkteams, buurtbemiddeling, buurtwerk, jongerenwerk, welzijnswerk, woningcorporaties en wijkagenten.

¹⁴ Zie hiervoor ook Van Wonderen, R. en Witte, R. (2016). Omgaan met Maatschappelijke Spanningen: Handreiking, Utrecht : Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) / Verwey-Jonker Instituut / Movisie.

Uit de politieregistraties kan weinig informatie worden afgeleid over de afhandeling van incidenten waarbij mensen in hun eigen woonomgeving doelwit zijn vanwege hun seksuele gerichtheid. Voor gemeenten zou de huidige omgang met situaties van spanningen rondom een lhbt-persoon in een wijk een interessant ijkpunt kunnen zijn om een meer gerichte en een goed tussen ketenpartners afgestemde aanpak vorm te geven: wat loopt goed, wat niet? Welke partijen zijn betrokken, welke oplossing is er gevonden voor het slachtoffer?

Aanknopingspunt voor gemeenten: het bestuderen van enkele casus van geweld tegen lhbt's in de eigen woonomgeving kan inzicht geven in de lacunes van de huidige aanpak van dergelijke situaties en de mogelijke verbeterpunten hierin.

In opdracht van de Gay Straight Alliance *Natuurlijk Samen* is de problematiek van geweld tegen lhbt's in hun eigen woonomgeving in 2014 onderzocht door LokaalCentraal. Dit rapport bevat niet alleen een analyse van dergelijke incidenten en de impact ervan op slachtoffers, maar geeft ook een reeks aanbevelingen voor de aanpak van dit fenomeen.¹⁵

De (mogelijke) betekenis van Roze in Blauw voor de lhbt-gemeenschap

De vraag wat de oorzaak is voor de toename van de geregistreerde discriminatie-incidenten met de grond seksuele gerichtheid en de grote omvang hiervan in vergelijking met andere politie-eenheden, kan aan de hand van dit onderzoek niet beantwoord worden. In de interviews met vertegenwoordigers van lhbt-gerelateerde organisaties is wel gevraagd of zij veranderingen hebben waargenomen in de lhbt-acceptatie in Zeeland en West-Brabant en in de aantallen incidenten die hen bekend zijn. Ook werd ingegaan op de meldingsbereidheid binnen de lhbt-gemeenschap en eventuele ontwikkelingen hierin. Twee van de geïnterviewde vertegenwoordigers van lhbt-organisaties in West-Brabant en Zeeland zijn ervan overtuigd dat de versterking en grotere bekendheid van Roze in Blauw (in 2015 met name in West-Brabant) hebben bijgedragen aan de toename van het aantal geregistreerde incidenten. Ook bij de politie wordt dit aannemelijk geacht. De veronderstelling hierbij is dat de specifieke aandacht van de politie voor incidenten tegen lhbt's en de beschikbare expertise van het Roze in Blauw netwerk en het Aanspreekpunt Discriminatie (qua aanpak en beschikbare capaciteit uniek in Nederland) bijdragen aan meer bekendheid van de mogelijkheid om incidenten bij de politie te melden en bovenal aan meer vertrouwen in de politie binnen de lhbt-gemeenschap.¹⁶

Alle interviewees onderstrepen het belang van Roze in Blauw bij het aanpakken van (verbaal en fysiek) geweld tegen lhbt's. De zichtbaarheid, bereikbaarheid en inzet van deze politie-experts helpen het vertrouwen te herwinnen waar dat bij een deel van de lhbt-gemeenschap is beschadigd door eerdere ervaringen met of verhalen over inadequaate en ongevoelige politietoedredingen. Tegelijkertijd helpt Roze in Blauw een groter bewustzijn te creëren rondom geweld tegen lhbt's en

¹⁵ Witte, R. en Moors, H. (2014). Gestreden als Don Quichot tegen windmolens : Onderzoek naar geweld tegen burgers vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit in hun directe woonomgeving. Tilburg: LokaalCentraal, 2014.

¹⁶ In principe kunnen drie mogelijke oorzaken voor de toename kunnen worden onderscheiden:

- De stijging is een reflectie van het daadwerkelijk toegenomen aantal incidenten in Zeeland-West-Brabant;
- De stijging is het gevolg van een toegenomen meldingsbereidheid onder lhbt's in Zeeland-West-Brabant;
- De stijging is het gevolg van betere registratie van lhbt-gerelateerde discriminatie-incidenten door politiemensen in Zeeland-West-Brabant.

De tweede en derde hypothese zouden gerelateerd kunnen worden aan de stevigere inzet van de politie-eenheid op discriminatiezaken en de ontwikkeling van Roze in Blauw.

het feit dat de politie daartegen kan optreden. Interviewees geven echter zeer uiteenlopende inschattingen van in hoeverre de eigen achterban of doelgroep bekend is met Roze in Blauw. Dat geldt ook voor de mate waarin zij denken dat die achterban of doelgroep weet dat zij naar de politie kunnen stappen indien zij slachtoffer zijn van verbaal geweld of discriminatie vanwege hun seksuele gerichtheid. Wellicht hangt dit samen met de verschillende samenstelling van deze achterbannen, bijvoorbeeld als het gaat om leeftijd. Duidelijk is dat Roze in Blauw Amsterdam, met Ellie Lust als boegbeeld, meer bekendheid geniet in de lhbt-gemeenschap in Zeeland-West-Brabant dan het Roze in Blauwteam in de politie-eenheid.

Er is consensus onder de interviewees dat Roze in Blauw (nog) meer bekendheid moet krijgen in de lhbt-gemeenschap. Roze in Blauw vervult een belangrijke brugfunctie tussen politie en lhbt's, die wordt bevorderd wanneer er frequent persoonlijk contact is tussen Roze in Blauw enerzijds en belangenorganisaties en organisaties die zich op de lhbt-gemeenschap richten anderzijds. Korte lijnen helpen om ontwikkelingen of incidenten die bij organisaties bekend worden direct bij Roze in Blauw in het vizier te brengen. Daarnaast zullen lhbt-organisaties het bestaan van Roze in Blauw en het nut van melden van discriminatie nadrukkelijker onder de aandacht van hun achterban/doelgroep brengen als zij een actieve betrokkenheid van Roze in Blauw voelen.

Aanknopingspunt voor politie/Roze in Blauw: investeer nog meer in frequent contact met lhbt-gerelateerde organisaties, bijvoorbeeld door (al dan niet incidenteel) aan te sluiten bij overleggen tussen organisaties, of met enige regelmaat telefonisch contact te zoeken of elkaar te ontmoeten.

Melden: wat, waar en waartoe?

Er valt nog een wereld te winnen als het gaat om het informeren van de lhbt-gemeenschap over waar zij terecht kunnen als zij met verbaal of fysiek geweld vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit geconfronteerd worden. Onder lhbt's blijkt onvoldoende duidelijkheid te bestaan over wanneer je de politie kunt inschakelen en wat die voor je kan betekenen wanneer je slachtoffer bent van verbaal of fysiek geweld vanwege je seksuele gerichtheid. Hetzelfde geldt - misschien nog wel meer - voor antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) zoals RADAR en ADB Zeeland.

Aanknopingspunt voor politie en ADV's: bundel de krachten in communicatie richting de lhbt-gemeenschap. Communiqueer een integraal verhaal over wat politie en ADV voor lhbt's kunnen betekenen, wat het doel is van melden en hoe er wordt samengewerkt. Maak hiervoor gebruik van de platforms en events van de diverse lhbt-gerelateerde organisaties (zoals bijvoorbeeld het nieuwe online platform Roze Tilburg en de website van het lhbt netwerk Zeeland).

Tot slot

Dit onderzoek toont eens te meer het belang aan van kwalitatief goede politieregistraties van discriminatie-incidenten, om meer inzicht te krijgen in het soort situaties dat zich voordoet. Goede registratie is bovendien van groot belang ten behoeve van effectief optreden door politie en ook Openbaar Ministerie bij de aanpak van zaken waarin discriminatie speelt. De Nationale Politie heeft de strijd tegen discriminatie, en daarbinnen de verbetering van de registratie, benoemd als een van de speerpunten van het programma Kracht van het Verschil.¹⁷ Sinds 2015 zijn al diverse stappen

¹⁷ Nationale Politie (2015). De Kracht van het verschil : Variëteit, gelijkwaardigheid en verbinding. Den Haag: Nationale Politie.

gezet om tot een landelijk uniforme en accurate registratie van discriminatie-incidenten te komen. Daarmee moeten aanvullende analyses, zoals voor dit onderzoek gedaan, overbodig worden, omdat die deel gaan uitmaken van reguliere rapportages van politiegegevens, landelijk en op het niveau van politie-eenheden.

RADAR, januari 2017

Bijlage 1 De geïnterviewde organisaties en hun achterban

Hieronder volgt een korte beschrijving van de organisaties die voor dit onderzoek geïnterviewd zijn. Vier van de vijf organisaties zijn gevestigd in Tilburg (de gemeente met de meeste lhbt-gerelateerde organisaties), al richten ze zich vaak op de regio. De vijfde organisatie is het lhbt netwerk Zeeland, dat directe lijnen met alle Zeeuwse lhbt-organisaties heeft.

Vitruvian, Anouk Goossens

De Tilburgse studentenvereniging Vitruvian is opgericht in 2012 en kwam voort uit een facebookgroep met als doel om lhbt-studenten/-jongeren (18-26) met elkaar in contact te brengen. Vitruvian organiseert symposia en lezingen en daarnaast sociale activiteiten zoals feestjes en een wekelijkse borrel. Vitruvian heeft ongeveer 45 leden, die studeren aan HBO en universiteit. Met activiteiten trekt de organisatie ook wel niet-leden aan.

Stichting Roze Maandag, Janneke Steijns

Roze Maandag ontstond meer dan 25 jaar geleden in de context van de Tilburgse kermis, als grapje na een oproep van Henk Krol. De gemeente Tilburg heeft enkele jaren daarna de aanzet gegeven tot oprichting van de onafhankelijke Stichting Roze Maandag, die de doelstelling van Roze Maandag dient te bewaken: homo-emancipatie, en -acceptatie bevorderen, en de lhbt-gemeenschap een plek bieden waar zij zichzelf kunnen zijn, zichtbaar kunnen zijn en feest kunnen vieren. De stichting houdt zich daarnaast bezig met de communicatie en campagne rondom Roze Maandag. De Stichting probeert het sterke merk Roze Maandag, dat wordt omarmd door de maatschappij, ook in te zetten om hun invloed te verbreden en ook door het jaar heen wat vaker zichtbaar te zijn. Stichting Roze Maandag is geen belangenvereniging. Roze Maandag trekt bezoekers uit het hele land, evenveel lhbt's als niet-lhbt's.

COC Tilburg-Breda, Sam Havermans

COC Tilburg en Breda zijn een paar jaar geleden samengevoegd. COC organiseert wekelijks bijeenkomsten voor verschillende groepen lhbt's. Zo is er een 50+-groep, transvrouwengroep, een groep jongeren met een geestelijke beperking en een vluchtelingengroep. COC organiseert daarnaast ook activiteiten om de acceptatie van lhbt's te vergroten. COC Tilburg-Breda wil ook meer gaan doen met betrekking tot veiligheid van lhbt's. Er zijn ongeveer 150 leden in Tilburg en Breda, maar bijeenkomsten zijn ook toegankelijk voor niet-leden. COC Tilburg-Breda heeft geen achterban onder etnische minderheden, behalve onder vluchtelingen.

Embrace Pink, Shamim Meijs

Embrace Pink zet zich in voor de belangen van lhbt's in Tilburg en omstreken sinds 2005. De organisatie biedt voorlichting op scholen en bedrijven en geeft informatie, ondersteuning en begeleiding aan individuele lhbt's. De activiteiten worden momenteel opnieuw ingericht.

lhbt netwerk Zeeland, Stefano la Heijne

lhbt netwerk Zeeland is het resultaat van een lhbt-project in Zeeland dat is opgestart vanuit de Zeeuwse regenbooggemeenten (Goes, Middelburg en Vlissingen). Het netwerk vormt in feite een paraplu boven Zeeuwse organisaties die op een of andere manier met lhbt te maken hebben. Het heeft drie pijlers:

- organiseren en faciliteren van ontmoeting voor de doelgroep, ook voor ouders, organisaties
- deskundigheidsbevordering in o.m. onderwijs, sport - rondom een thema
- lhbt op de politieke agenda krijgen en houden.